

Наконечна Ірина Олегівна,
студентка 2-го курсу магістратури факультету прокуратури та слідства
(кримінальної юстиції)
Національного університету «Одеська юридична академія»
Науковий керівник: к. ю. н., доцент кафедри цивільного процесу Бут І. О.

ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ СПАДКОВОГО ДОГОВОРУ

Спадковий договір відомий ще з римського права. Актуальність цього виду договору надає той факт, що деякі спадкові питання за договором спадщини досі не в повному обсязі врегульовані та врегульовані в законодавстві.

Спадковий договір визнаний з моменту прийняття римського права в європейських правових системах. Однак римське приватне право визнавало лише два види спадкування: за законом і за заповітом. Римське право не допускало укладення спадкового договору, визнаючи недійсними будь-які договори, які обмежували волю поручителя. Водночас, однак, римське право допускало дарування на випадок смерті як особливий вид договору. Цей договір не був обов'язковим для дарувальника і він міг розірвати його в будь-який момент до відкриття спадщини [1].

Відповідно до ч. 1 ст. 1223 ЦК України право на спадщину мають особи, зазначені у заповіті. Кожна недієздатна фізична особа має право заповідати своє майно особам, які входять або не входять до кола спадкоємців за законом, юридичних осіб, держави, територіальних громад та інших суб'єктів публічного права.

Спадковий договір має як основну, так і допоміжну мету. Основною метою спадкового договору є визначення правової долі належного розпорядження майна у разі смерті власника. Іншою метою є контрзахід у вигляді певних майнових чи немайнових дій, які повинен вчинити покупець [2, с. 157].

Відповідно до статті 1302 Цивільного кодексу України (далі – ЦК України) одна сторона (набувач) зобов'язується виконувати розпорядження другої сторони (відчужувача) та набуває право власності на майно відчужувача в момент передачі майна. Його смерті [3, ст. 1302].

Заповіт, складений відчужувачем на майно, що є предметом спадкового договору, вважається недійсним незалежно від часу його створення. Якщо в цьому заповіті містяться відомості про майно відчужувача, яке не є предметом спадкового договору, то недійсним вважається лише та частина, в якій розпорядження майном, зазначеним у спадковому договорі, вважається недійсним. Якщо відповідно до спадкового договору було зазначено, що певні дії покупець повинен здійснити після смерті відчужувача, то у разі смерті набувача, якщо він не встиг виконати зазначені дії в повному обсязі, обов'язок щодо вчинення цих дій переходить до спадкоємців набувача [4, с. 50].

У юридичній літературі досі ведуться дискусії щодо того, чи належить спадковий договір до одностороннього чи двостороннього договору.

Спадковий договір є: по-перше, консенсуальним, оскільки він вважається укладеним, коли сторони досягли згоди щодо всіх істотних умов у встановленій законом формі; по-друге, відплатним, оскільки кожна з договірних сторін зобов'язана здійснити зустрічну передачу майна; по-третє, двосторонній, оскільки цей договір є узгодженою процедурою двох осіб [5, с. 205].

Деякі вчені вважають спадковий договір одностороннім, оскільки відповідальність за нього несе лише одна сторона – набувач. А науковець Романовська взагалі не вважає договір про спадщину двостороннім: «у ст. 1302 ЦК не визначено обов'язків відчужувача. І це не помилка. Справа в тому, що спадковий договір, оскільки це двостороння торгівля, також є одностороннім договором. Експортер не має жодних зобов'язань у спадковому договорі – це пов'язано зі специфікою даного інституту» [6, с. 673].

Покупець може бути зобов'язаний виконати певні дії протягом життя іноземця (наприклад, регулярно платити йому певну суму грошей, купувати наркотики, виконувати домашні роботи) або після його смерті (наприклад, виконувати певні заходи). врятувати іноземця, поховати його в певному місці разом з певними особами на святкування річниці смерті тощо). Однак такі дії не можуть бути пов'язані зі смер-

тю відчужувача, оскільки єдиною вимогою є конкретність, особливо якщо дії набувача мають бути вчинені після відкриття спадку. Умови договору мають бути сформульовані таким чином, щоб виключити можливість подвійного тлумачення волі відчужувача [6, с. 674].

Виходячи з вищесказаного, можна зробити висновок, що спадковий договір є консенсуальним договором, це договір з подовженим терміном дії. Спадкові правовідносини існуватимуть завжди, що є причиною необхідності їх детального вивчення та узагальнення. Спадковий договір – це перехід спадщини, тобто прав та обов’язків спадкодавця.

Література:

1. Роз’яснення Міністерства юстиції України від 12.02.2013р. за № 0001323–13. *Відомості Верховної Ради України*. 2013.
2. Курило Т.В. Особливості укладення спадкового договору в цивільному праві України. *Наше право*. 2015. № 6 С. 157–161.
3. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 40–44. Ст. 356.
4. Сегенюк А. В. Спадковий договір: поняття, характеристика, особливості. *Часопис цивілістики*. 2017. Вип. 25. С. 49–53.
5. Кучеренко Д. С. Спадковий договір: теорія та практика. *Часопис Київського університету права*. 2010. № 4. С. 201–206.
6. Жолондієвський Л. О. Спадковий договір як різновид цивільно-правових договорів. *Молодий вчений*. 2018. № 4(2). С. 673–676.